

הלכות שבת – שיעור 27 דיני אמירה לגוי – שיעור סיכום

קיצור דיני אמירה לגוי

שאלה: מדוע אסור שגוי יעשה מלאכה עבור יהודי בשבת, הלא מצוות השבת ניתנה רק ליהודים?
תשובה: מהתורה אכן מותר לבקש מגוי שיעשה מלאכה עבור היהודי בשבת. אלא שחכמים ראו צורך לגזור ולאסור עשיית מלאכה של גוי בשבת עבור היהודי משני טעמים עיקריים, ובאופנים מסויימים התירו כיון שזה לא בכלל הגזירה.

שני איסורים

- **אמירה** – עצם הבקשה מהגוי שיעשה מלאכה בשבת אסורה, שזה בכלל "ממצוא חפצין ודבר דבר".
- **הנאה ממה שהגוי עושה עבור יהודי** – כדי שהיהודי לא יתרגל לבקש מהגוי ויבוא חלילה לידי עשיית מלאכה, אסרו את ההנאה ממה שגוי עושה עבור היהודי, אף שהגוי עשה מעצמו.

ארבעה היתרים

אומנם בארבעה מקומות חכמים התירו את השימוש במעשה הגוי בשבת, כפי שנפרטם להלן, ובכל מקרה שנזקקים לשימוש בגוי בשבת, אם יש את אחד ההיתרים הללו מותר, ובלאו הכי בדרך כלל אסור:

- **כשאין אמירה ואין הנאה**
- **לצורך חולה שאין בו סכנה**
- **בפסיק רישיה**
- **איסור דרבנן במצווה או הפסד וצורך גדול**

פירוט ארבעת ההיתרים

כשאין אמירה ואין הנאה

אמירה המותרת: כשהגוי עושה מעצמו, וכן מותר לרמוז בשבת "רמז שלא בדרך צווי" – (ש"ז סעיף ב.).

הנאות המותרות:

- תוספת הנאה, כגון תוספת אור כשיכול להסתדר בלעדיו (רעו ד). וכן כיבוי אור.
- הסרת מונע (ע"פ המשנ"ב בסי' ש"מ ס"ק מא. וש"ז נה. כגון פתיחת דלת חשמלית).

הלכות שבת – שיעור 27

דיני אמירה לגוי – שיעור סיכום

ג. כשהגוי עושה עבור עצמו ואין חשש של מראית עין:

כלומר שלא נראה שהגוי עושה עבור יהודי (שכה י, יא).

א. שהגוי לא מכיר את היהודי, אז אין חשש שמוסיף לו.

ב. הנאה מגוף הדבר שהגוי עושה כשאין מה להוסיף – כגון נר, נר לאחד נר למאה.

ג. כשגוי מקבל תשלום עבור עבודתו, **אך יש לחלק**:

שכיר – נחשב שעושה עבור היהודי, כיון שמקבל שכר על עבודתו בשבת.

קבלנות – ואין לחץ מצד היהודי לעבוד בשבת, כגון שמבחינת ההספק חייב לעבוד בשבת, נחשב שעושה עבור עצמו. אך צריך להקפיד שלא יהיה מראית העין, בבית הגוי. אבל בבית היהודי לדעת בני אשכנז אסור, ובפשטות השו"ע בסי' רמד אם זה דבר שרגילות לקחתו בקבלנות מותר.

לצורך חולה שאין בו סכנה

התירו אמירה והנאה לצורכי חולה שאין בו סכנה, היינו מי שיש לו כאב מסויים שמחמת כך אינו יכול לתפקד כרגיל וזקוק למנוחה. וכן צרכים בסיסיים של קטנים (שכ"ח, יז. רמ"א רע"ו א).

פסיק רישיה

עשיית פעולה מותרת, שכתוצאה ממנה תהיה בוודאי מלאכה אסורה, ליהודי אסור, אך על ידי גוי התירו, גם את האמירה וגם את ההנאה. ויש שנוקטים שרק באינו נ"ל ולצורך שבת התירו (רמ"א רנג ה ע"פ תרומת הדשן. ובמשנ"ב שם. אך בשעה"צ ברנ"ט כו סייג את ההיתר).

איסור דרבנן במצווה מצרכי השבת או הפסד וצורך גדול

התירו אמירה לגוי במקום איסור דרבנן, לצורך מצווה מצרכי השבת, וכן במקום צורך גדול. ואם אדם בהול על ממונו התירו אף במלאכה מהתורה מחשש שאם לא נתיר יעשה בעצמו. (ש"ז סעיף ה. ובשכ"ה סעיף י. וע"ע ברמ"א שם ובמשנ"ב ס"ק סב).

נספחים חשובים:

הערה להיתר רמיזה

בהיתר רמיזה ב'דרך סיפור' יש להקפיד, לא לקרוא לגוי לבוא לביתו, כגון לומר לו 'בוא לביתי', שעצם הקריאה לגוי לבוא לביתו הרי היא בכלל איסור 'אמירה' אף אם אינו מזכיר לו את הסיבה לשמה מזמינו וסומך שיבין לבד כשיגיע לביתו, אלא כבר בתחילת דבריו עם הגוי ידבר בדרך סיפור

הלכות שבת – שיעור 27

דיני אמירה לגוי – שיעור סיכום

ויאמר בביתו כבה האור, ובכך יבין הגוי לבד ויבוא (פמ"ג שז א"א כז, וכן משמע מהשו"ע שז יט שלא התירו קריאה לביתו אלא במקום הפסד, וראה דברי הגר"ש"ז אורעבך ששי"כ ל הערה ט)¹.

הערה להיתר הרביעי

גם באיסור תורה שלא התירו אמירה מפורשת לגוי לצרכי מצוה והפסד וכנ"ל, ישנו פתרון לומר לגוי שיעשה את המלאכה בשינוי, ובכך נחשב כ'שבות דשבות' היינו שני איסורים מדרבנן א. אמירה לגוי. ב. מלאכה בשינוי, ומותר לצורך מצוה או הפסד גדול וכו'.

דוגמא לכך, לומר לגוי להדליק את התאורה לסעודת שבת על ידי המרפק וכיו"ב (משנ"ב שמ ג, חזו"ע שבת ג עמ' תנז, הגר"ע פריד, וכ"כ הגר"ש"ז אורעבך ששי"כ ל הערה מט ששינוי בגוי נחשב שבות דשבות ומותר לצורך מצוה, אך הגביל זאת רק כאשר ניכר בגוף הדבר שלא נעשה כראוי, מה שאינו שייך בהדלקת תאורה).

אמירה בפעולה שאפשר לעשותה בדרך היתר

פעולה שניתן לעשותה גם בדרך היתר וגם בדרך איסור, מותר לומר לגוי לעשותה בשבת גם אם יודע שהגוי יעשה אותה בדרך איסור, כגון לומר לגוי להדיח כלים בשבת, למרות שברור לו שהגוי ישתמש במים חמים, ובסקוטש הרגיל וכיו"ב, שאף שעושה את המלאכה עבור היהודי, כיון שיכל לעשות בדרך היתר והחליט לעשות בדרך איסור מטעמי נוחות, נחשב כעושה עבור עצמו ולא עבור היהודי (משנ"ב רעו כז).

ולכן מותר לומר לגוי להביא חפץ מחדר חשוד, הגם שהגוי יצטרך בהכרח להדליק את האור כדי למצוא את החפץ, שנחשב כעושה לצורך עצמו, כדי שיוכל לעשות את הפעולה שמוטלת עליו להביא את החפץ, ובלבד שלא יאמר לגוי ללכת יחדיו הוא והגוי לחדר (שו"ע רעו ג ומשנ"ב כז, ששי"כ ל כו). ובכל הני"ל כשם שמותר לומר זאת לגוי, כך מותר גם ליהנות לאחר מכן מתוצר המלאכה, כגון מהאור שהדליק וכיו"ב (משנ"ב רעו כז).

¹ עוד מבואר בשו"ע שז יט ובמשנ"ב שלד סט שלומר 'כל המכבה וכל המציל אינו מפסיד' לא התירו אלא במקום הפסד אך בלא הפסד הוא בכלל רמיזה האסורה, ונראה בגדר הדבר שאף שאינו ממש לשון ציווי, כל שמדבר עם הגוי על פעולת האיסור שהיא הכיבוי אסור, אלא צריך לדבר דרך סיפור על המצב בו שרוי, ולא על המלאכה הנצרכת אף שאינו אומר לעשותה בלשון ציווי, ויש לעיין בזה.